

Velünk élő fogattörténelmünk

ARANYÚTON

2021. szeptember 2-5-én Budapesten a Kincsem Parkban rendezzük a jubileumi XII. Négyesfogathajtó Európa-bajnokságot.

A fogat-csúcstalálkozó a szeptember 25. – október 14. között megrendezése kerülő „Egy a Természettel” Vadászati és Természeti Világkiállítás társrendezvénye.

Jubilálunk! Az ötven éve Budapesten rendezett első fogat kontinensbajnokságra és hazai fogatsportunk párvját ritkító eredményeire emlékezünk.

Az Aranyút állomásai:

Budapest (1971) – Windsor (1973) – Sopot (1975)

Donaueschingen, (1977) – Haras du Pin (1979) – Zug 1981

Az Aranykeret: Abonyi Imre, Fülöp Sándor, Papp József,

Bárdos György, Bálint Mihály, Muity Ferenc, Fintha Gábor

A hat Európa-bajnokságon – dr. Várady Jenő sikerkapitány irányításával – az Aranycsapat tagjai a nyerhető 36 éremből 15-öt, a 12 aranyból 10-et hoztak haza.

Sorozatunkban az Aranyút történéseit, főszereplőit a korrajzot, a tablót igyekszünk visszaidézni.

AZ ÉVTIZEDES KÁPRÁZAT

I. NÉGYESFOGATHAJTÓ EURÓPA-BAJNOKSÁG

1971. szeptember 17-19.

Budapest, Mezőgazdasági Kiállítás, Lovaspálya

A fogathajtás ünnepe

*„Nagy érdeme van annak, aki elől megyen,
Ki megtöri a' jeget.”*

Gróf Széchenyi István

Az 1971. évi I. Négyesfogathajtó Európa-bajnokság – az I. Vadászati Világkiállítás társrendezvénye – különleges, szenzációs szakmai és szórakoztató esemény, **sikertörténet!**

Elismerés a sportvilág első méltóságától

A versenyt **Prince Philip, Duke of Edinburgh, Fülöp Herceg,** a Nemzetközi Lovas Szövetség (FEI) elnöke nyitotta meg

„A Nemzetközi Lovas Szövetség célja, hogy lehetővé tegye a világ minden részének lovasai számára, hogy

azonos szabályok szerint vetélkedhessenek egymással a díjlovaglásban, a díjugratásban, a háromnapos versenyben és most a hajtásban is.

Amikor a Nemzetközi Lovas Szövetség közgyűlésén a résztvevő magyar küldöttség az ez évi Európa-bajnokság rendezési jogát kérte, szívesen járultunk hozzá ahhoz, hogy ezt a megtisztelő feladatot Magyarország kapja, tekintettel régi hagyományaira a lótenyésztés és fogathajtás terén, valamint az európai versenyeken részt vett magyar csapatok nagy hírnevére és magas színvonalára.

Remélem, hogy ez a hajtóbajnokság az ilyen versenyeknek hosszú sorát nyitja meg és ösztönzést ad a hajtás művészete és sportja fejlődésének az egész világon.

Az első hajtó Európa-bajnokságot nagy örömmel megnyitottnak nyilvánítom.”

Őfensége elismerő szavai azért is estek különösen jól a magyar fogatsport számára, mert attól a köztisztelendő méltóságtól érkeztek, aki nem csupán a Szövetség első embereként, hanem későbbi gyakorló fogathajtó világbajnokként is elévülhetetlen érdemeket szerzett a sportág fejlesztésében.

Fülöp Herceg többször járt Magyarországon. 1978-ban a kecskeméti, 1984-ben a szilvásvárad i világbajnokságon a brit csapat tagjaként versenyzett.

Fülöp herceg nyilatkozta a L'Anneeé Hippique-ben:

„Éppen én voltam a Nemzetközi Lovas Szövetség elnöke, amikor elkezdtük lefektetni a fogatversenyek nemzetközi szabályzatát. Akkor jött a gondolat, az isteni szikra, hogy a fogathajtás átvehetné nálam a póló szerepét. Így is történt. Igen nagy feladatnak bizonyult, de mérhetetlen sok örömet és elégedettséget is jelentett számomra. Különösképpen boldoggá tett az a tény, hogy még mindig alkalmas vagyok a lovakkal való dolgozásra. Továbbá én vagyok azon kevés elnökök egyike a nemzetközi sportszövetségben, vagy talán az egyetlen olyan elnök, aki saját sportjának egyúttal aktív nemzetközi versenyzője is. Ennek következtében egyaránt szimpatizálok a fogatsport versenyzőivel, bíróival, tisztségviselőivel, rendezővel és bizottsági tagjaival, akik annyi erőfeszítést tesznek a versenyzők megaláztatása érdekében.”

Fogatelegancia

A kor leghíresebb lófajtái a startnál: kladrubi, oldenburgi, gerderlandi, hannoveri, ügető, lipicai, kisbéri félvér a fajta választék, kocsikölteményekbe fogva, bakon a világ legjobb hajtóival.

A csapatok – bakon ülő cilindres urakkal, libériás segédhajtókkal – a világvárosok hajdani kocsikorzóinak legpompásabb kocsijaival, fényes veretű szerszámokban parádézó lovaikkal, nemzetük XIX. századi hangulatát idézték.

Hét nemzet, hat csapat, tizenhat hajtó.

A magyar színeketért Abonyi Imre a kecskeméti Magyar-Szovjet Barátság MgTsz cseklészi kocsiba fogott ügető fajtájú szürke, Fülöp Sándor, az Országos Lótenyésztési Felügyelőség magyar homokfutó kocsiba fogott kisbéri fajtájú szürke-fekete ménjei és Papp József, a dömsödi Aranykalász MgTsz. Esterházy kocsijában hajtott kisbéri fajtájú fekete kancafogattal állt starthoz.

Csehszlovákiából két kladrubi fajtájú szürke ménfogát érkezett, Jiri Kocman és Vaclav Kurka hajtásában.

Jugoszláviából vadász kocsiba fogott lipicai fajtájú szürke ménfogát, Anton Zuzakkal startolt.

Lengyelországból wielkopolska fajtájú sárga, valamint pej és mazuri-anglo-arab fajtájú szürke ménfogát jött Budapestre; hajtóik: Zygmund Szymoniak, Antoni Musial, Zygmund Waliszewski.

Nagy-Britanniából H.M. The Queen Erzsébet Királyné Őfelsége oldenburgi fajtájú szürke fogata érkezett John Miller ezredes hajtásában; a gelderlandi fajtájú fogat bakján Douglas Nicholson ült.

Nyugat-Németországból három holsteini fajtájú fogat volt itt; hajtóik: Fred Freund, Franz Lage és Walter Sirrenberg.

A svájciak élén Auguste Dubey és Anton Frey hannoveri fajtájú négyeseikkel vonultak fel.

Ilyen hatalmas genetikai csodát és kultúrtörténeti értéket így együtt a világ most látott először!

A fogathajtás hazatalált

A verseny három számát, a díj-, a maraton- és az akadályhajtást nagy szakmai, valamint közönség érdeklődés mellett rendezték.

A bírói kar: dr. Philip B. Hofman (USA) vezette zsűriben Babochay Sándor (HUN), Czeslaw Matlawski (POL), Jakob Ruckstuhl (SUI) és Wilhelm Schaffer (GBR)

A díjhajtás

„Fülöp Sándor kiváló díjhajtó hírében állt már akkor is, de alighanem itt és ekkor, az első Európa-bajnokság tiszteletére mutatta be élete legjobb díjhajtó programját.

Olyan lenyűgözően szép és szakszerű volt, hogy az egészből tulajdonképpen keveset értő közönséget is teljesen magával ragadta.

Az emberek lélegzetvisszafojtva, halálos csendben nézték végig a programot. Mintha nem is földön járó lovak, hanem négy Pegazus suhant volna tova a fűvön.

Annyira éteri, annyira csodálatos volt az egész: a lovak nemhogy együtt léptek – ami szigorú előírás – de még a fülük is egyszerre, egyfelé mozgott!

Dübörgő taps és éljenzés volt a jutalma.” – emlékezik vissza Dávid Sándor, a kitűnő sportújságíró.

A bírók egy kicsit másként látták ezt a szubjektív megítélésű versenyszámot vagy inkább mondjuk így: a papírforma szerint pontoztak. Náluk a valóban kitűnő svájci Auguste Dubey, a következő, 1972. évi münsteri első világbajnokság és az 1973. évi windsori második Európa-bajnokság győztese a nyerő.

Fülöp Sándor ebben a versenyszámban harmadik.

Nagyon ígéretes kezdés.

A két magyar szám, a maraton- és az akadályhajtás még hátra van.

Fülöp Herceg lóháton a maraton-szakaszon

Nagy felfordulást csapott, amikor az udvarias, szerény Fülöp Herceg közölte, hogy a maraton-távhajtó versenyszám huszonnyolc kilométeres útvonalán lóháton kíséri a királynő fogatát.

Kiderült ugyanis, hogy a védelmére kirendelt biztonságiak nem tudnak lovagolni.

A Mátyásföldről induló utat a kitűnő lovas végül a Gödöllői Agrártudományi Egyetem lovasiskolájának lovával – az angolul kitűnően beszélő Fülöp Melinda szakosztályvezető társaságában – a biztonságosan teljesítette.

A falvakban és a földutakon végig mindenütt ezer meg ezer érdeklődő várta a fogatokat.

A királynő fogatának fogatbírója Egri Zoltán a kerteskői ménesvezető volt.

Nagytarcsán népviseletbe öltözött asszonyok, iskolás lányok virágot szórtak az érkezők elé. a környék mezőgazdasági üzemei gondosan elsimították a földutakat.

A 28 kilométeres táv végén Gödöllőn ejtőernyős ugrással tisztelegtek a Grassalkovich Kastélyba célba érkező fogatoknak és természetesen a Hercegnek.

A táv győztese Abonyi Imre, második Papp József, harmadik Fülöp Sándor.

Érik a két magyar Európa-bajnoki aranyérem.

Fülöp Sándor

Intelem: ne körözz a lovakkal!

„A mátyásföldi maratón start után, a cinkotai völgyben, a lépés szakasz előtt várakoznunk kellett.

Nem hagytam lemerevedni a lovaimat, egy füves területen köröztem velük.

A start után olyan dolog történt, amit pályafutásom alatt csak akkor és ott tapasztaltam:

a körözés, a pihenő után a lovaim nem mentek előre, elfogyott a lendületük.

Minden igyekezetem ellenére alapidőn túl értünk célba. A kapott hibapontok sokat jelentettek a végelszámolásnál.

A szakmai tanulság: a pihenő lovakat nem szabad kiskörön járatni, mert a lendületük megtörik!”

Abonyi késik

Abonyit barátai és tisztelői ebédre hívták a híres Birkacsárdába, ahova együtt érkeztek Fülöp herceggel. Jófajta magyar ebéd, sztorizgatás. Észre sem vették, hogy elrohant az idő. Pedig már folyt az akadályhajtás bemelegítése.

Dr. Várady Jenő – akivel, ha igaz, Abonyi nem volt a legjobb viszonyban – és a biztonságiak őrijöngtek.

Aztán nagy nyugalommal megérkeztek és Abonyi bent a pályán magyarázta el a Hercegnek az akadályok meghajtásának trükkjeit.

Abonyi fergetes

Abonyi köztudottan izgulós volt – amíg a pályára ért. De csak addig...

A két aranyéremért folyó csatában vágásban hajtotta meg az akadálypályát.

„Amit előtte láttunk, mind elhalványult már az első pillanatokban, ahogy megkezdte programját.

Szürke ügetői, mint a nyíl, úgy vágódtak át a rajtvonalon és iramukat nemcsak megtartva, hanem időnként szédületes vágtaig fokozva rohantak végig a pályán.

Amikor a legnehezebb, a 14. „Sarokház” akadályhoz ért – ahol a királynő fogatát vezénylő Miller ezredes lépésben is elvázott – picit koccintotta ugyan az elemeket, utána viszont a szlalom-részben oly sebes vágásban haladt át, hogy segédhajtói alig győzték kidőléseikkel egyensúlyban tartani a kocsit.

Olyan vágást pedig, mint a 20. akadálytól a célig ez a fogat bemutatott és azt a megállást, megközelíteni sem volt képes senki.” – írta Dávid Sándor.

Első kétszeres Európa-bajnokunk nem hagyott semmi kétséget, hogy ő a kor kimagaslóan legjobb hajtója.

Három magyar Európa fogattrónján

A fogatünnepet a lovas hagyományokat felelevenítő látványos lovasmúsor zárta.

Az ókori fogattörténelmet idéző quadriga fogatot Bárdos György fergetegesén hajtotta.

Nem gondolhattuk, hogy a következő évek sokszoros világ- és Európa-bajnokát csodálhattuk.

A bajnoki érmeket természetesen Fülöp Herceg nyújtotta át.

A sportág első egyéni Európa-bajnoka Abonyi Imre.

Csapat Európa-bajnok: Abonyi Imre-Fülöp Sándor-Papp József.

Lovaspálya-sírató

Az 1971. évi első négyesfogathajtó Európa-bajnokságot az Országos Mezőgazdasági Kiállítás és Vásár (OMÉK) területén, Európa legszebb jegenyével szegélyezett lovaspályáján rendezték (ma biztosan védetté nyilvánítanák).

A kontinensviadal díjait átadó Fülöp herceg elismerő szavai szerint:

„Ez olyan gyönyörű pálya, s olyan hálás a közönség, hogy tekintetbe kell vegyük a díjugrató és díjlovagló világbajnokságok rendezésére is.”

Nem így történt.

Honi állattenyésztési kultúránk pótolhatatlan, hagyományőrző értékét, hungarikumát lélektelenül, kontár módon ledózerolták.

Több mint hiba!

Ma a Budapesti Nemzetközi Vásár pavilonja áll a helyén.

Állhatna pár méterrel odább is...!?

Rajtuk nem lehet segíteni, mondotta a harmincas évek közepén egy lovassport szakember és lám 45 év múlva is igaza lett.

A mindössze pár éves, ötezer fős imponáló tribünt és alatta a 280 lóra való higiénikus istállót, a pályával együtt a bulldózerek rohama nyomtalanul tüntette el.”

Dr. Várady Jenő, 2009.

Elismerés és tanulságok

Az Európa-bajnokság után a szóban és írásban érkező dicsérő szavak a hajtókat, a szervezőket, a lovakat, Magyarországot illették.

A Nemzetközi Lovas Szövetség azonnali mód döntött: a bajnokságok versenyfeltételeit átdolgozzák. Nagyobb hangsúlyt kapott a díjhajtás, a terepversenyen pedig kevésbé számított a gyorsajtás, sőt büntetőpontot is osztottak érte.

Fehér Károly

Forrás: a szemtanúk hitelességével, **Dr. Várady Jenő:** Aranyúton. A magyar fogathajtás története.
Ernst József: 100 év a magyar lovassport történetéből, 3. kötet

Következik: II. Négyesfogathajtó Európa-bajnokság, 1973., Windsor
A lehetetlen küldetés – érem nélkül a csonka magyar csapat.
Arcél: Fülöp Sándor

AZ ARANYÚTON FŐSZEREPLŐI

*„Vannak emberek, akikből valami erő sugárzik,
aki vonz, lenyűgöz, imponál és kisugárzik.”*

Gróf Széchenyi István

Arcél: ABONYI Imre

A holland királynő Hajtókirályya koronázta

A kétszeres világ-, négyszeres Európa-bajnok.

Kora legnagyobb fogatversenyén Aachenben és a Hamburgi Derbyn kétszer győzött,

Első volt Windsorban II. Erzsébet királynő reprezentatív nemzetközi versenyén.

Magyar bajnok. Négyszer nyert Magyar Hajtó Derbyt és ugyanennyiszor az „Év Fogathajtója”.

A szarvasi Tessedik Sámuel Állattenyésztési Főiskolán oklevelet szerzett (1940).

Életének minden mozzanata a lovakhoz köti.

Lovas pályafutása elején díjugrató, amit orvosi tanácsra abbahagyott.

Szilvásváradon csikós, majd a tenyésztést irányítja.

A kecskeméti méntelep és a Bugaci Ménes vezetője.

Tíz évig fogathajtó edző. Tanítványai: Juhász László világ- és Bálint Mihály Európa-bajnok.

Sportdiplomáciai küldetése is volt: Fülöp Herceggel kölcsönös tiszteleten alapuló sportbarátságot ápolt, két magyarországi világbajnokságon volt a fogatvilág első emberének fogatbírója.

Sporttársa a svájci Auguste Dubey, első fogathajtó világbajnok az ő tiszteletére és nevével Fair Play vándordíjat alapított.

58 évesen fájó, reumás csuklóival küszködve fejezte be a páratlan aktív pályafutását.

Az Aranyostor Díj, a legmagasabb lovas kitüntetés a „Gróf Széchenyi István Emlékérem birtokosa. Bugacon emléktábla és a lovassport egyesület tisztelet munkássága előtt.

A nagyközség díszpolgára, ahol utcát is elneveztek a kimagasló teljesítményű személyiségről.

A Herceg és Abonyi

Abonyi Imre és Fülöp herceg között igazi, emberi és sportbarátság szövődött a fogathajtás kapcsán.

Ezt alapvetően Abonyi briliáns tehetsége és emberi tisztessége váltotta ki az ez iránt rendkívül fogékony, de főúri mivoltában is közvetlen, egyszerű és szívélyes hercegnél.

Abonyit Fülöp herceg szívesen hívta volna Angliába edzőnek, s cserébe a legkiválóbb díjugrató edzőt is szívesen ide küldte volna. Nem jött össze.

A kölcsönös tiszteleten alapuló barátságának másik jele volt, hogy a kecskeméti világbajnokságon Fülöp herceg Abonyi Imrét kérte a fogatára versenybírónak.

Fölborultak, s a herceg estében kis híján „agyonnyomta” Imrét. De barátságuknak ez sem ártott.

Végül: amikor évekkel később a királynő Magyarországra jött, sokak meglepetésére a Herceggel együtt Bugacra is ellátogatott. Ez az utolsó találkozás a már gyenge egészségű Abonyi Imrének szólt.

A kor fogathajtó királya, tucatnyi kitüntetései közül talán erre igazán büszke.

Dávid Sándor

Abonyi és Nicsevó

Ügető fajtájú, szürke mén

Halt Pinf – Mulogar ulov

Kétszeres Európa-bajnok ló: 1971, 1975

Abonyi Imrének akkora respektje volt országszerte, a kupecsek között is, hogy kérnie sem kellett, a lóértő cigányok maguk keresték meg, ha valahol neki való lóra bukkantak. Elvitték hozzá a kiszemelt lovat, aztán mondták:

– Imre bácsi, ez a világbajnok lova, ne is tiltakozzon!

Nicsevó nem a kupecektől került Abonyihoz, hanem az ügetőről. Gyönyörű, szürke Orlov ügető mén, szépen illett a lipicaiak közé. Gyorsabb volt náluk, a terepen kint pedig nélkülözhetetlen.

Abonyi Imrének Nicsevó volt a legközelebbi harcostársa, talán a legjobb barátja. Pedig Nicsevó amúgy huncut egy lélek volt, sok csibészéget megengedett magának, persze szigorúan csak szabad idejében, versenyen kívül.

Történt például, hogy Bugacon, egyik csendes éjjelen, addig mesterkedett, amíg megszabadult a kötőfékétől.

Abban az istállóban, amelyben szabadon tudott mozogni, négy kanca várt arra, hogy előbb utóbb csődör alá kerüljön.

Nicsevó ugyan nem szerepelt a tenyésztési programban, de egyéni akcióival gyönyörű csikók születtek tőle.

Nicsevót Bugacon, istállójához közel temette el Abonyi Imre.

Dávid Sándor

Arcél: PAPP József

A fogathajtás és a tenyésztés mestere

„Magyar himnuszt szeretnék hallani.

Mendegy, hogy melyikőnknek játszá, csak magyar legyen.”

Ezek a budapesti első négyfogathajtó Európa-bajnokság előtt elhangzott szavak jól jellemzik. Európa-bajnokunk közösségi gondolkodását.

Világ- és Európa-bajnok.

Magyar bajnok, kétszeres Derby-győztes.

Dömsödi születésű lokálpatrióta.

Erős akaratú, konok, köztiszteletű, gazdaember.

Az országos híri dömsödi Aranykalász Tsz. tagsága közfelkiáltással választotta elnökévé.

Törzstenyésztő. Saját tenyésztésű szigorúan fekete félvér lovait hajtotta.

A fogatversenyek helyszínéül választott Ráckevei Dunaágban épített maraton akadály a legfurfangosabb és legkeményebb volt az országban.

Papp Jóska

Nem volt már fiatalember Európa- és világbajnoki címének megszerzésekor, de valahogy mindig „Jóska” maradt – Várady Jenőnek köszönhetően, akinél senki nem tudta ízesebben mondani Jaóóska.

Egyéniség volt. Született versenyző, a fogathajtás mestere.

Sok kemény munkájának eredményeként Dömsöd és környéke a magyar fogathajtás egyik fellegvára volt.

A szép emlékű Kiskunsági- Lovas- és Pásztornapok szervezője.

Lótenyésztő. A saját félvér törzstenyészetéből válogatta – szigorúan csak fekete – lovait.

Jellegzetes kerek képével, huncut szemeivel, mosolyával, bajuszával, egész lényével kora fogathajtásának meghatározó személyisége, közösségi csapatember.

Dávid Sándor